

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 851

מסכת נזיר כ"ב - כ"ח ♦ כלים ט', ו' - ט', ח'

בס"ד, כ"ט אלול תשע"ה

השבוע בגליון

- ♦ כיצד תקיים אשה נטילת לולב ביום הראשון
- ♦ כיצד יוצאים בתרומה אחת ידי חובת "מתנות לאבינונים"
- ♦ עניית אמן אחר ברכת קטן
- ♦ מאלו מצוות פטור האב מלחנך את בתו?
- ♦ תשלום שכר לימודי הבת מכספי מעשר
- ♦ עניית אמן על ברכתה של ילדה

- ♦ לברך חצי ברכה, אפשר?
- ♦ השלמת ברכה
- ♦ תפילת מנחה בפורים - אימת?
- ♦ שכרותו של לוט כהוכחה להלכות תפילה
- ♦ באיזו דרגת שכרות אסור להתפלל
- ♦ הוצאת ספרים בימינו

דבר העורך

אבינו מלכנו

קול השופר נישא על המיית בקשת הסליחות, והעם מרכיב את ראשו בהכנעה לפני מלכו של עולם. **"אבינו מלכנו"**. כל הבקשות, התחינות והסליחות, אינן יכולות לבוא ללא הכרה במלכותו יתברך. **אבינו מלכנו**. חטאנו לפניך. **אבינו מלכנו**. חדש עלינו שנה טובה. **אבינו מלכנו**. תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך. **וכשמכיר** אדם בכך שהוא עבדו של המלך, אזי הוא זוכה להעפיל לדרגות נשגבות, גבוה מעל גבוה, תוך ביטול רצונותיו ומאווייו, שהרי מי "הוא"? **לקח** רב ונפלא ניתן ללמוד מן המעשה המסופר על גאון התורה וגדול ישראל, רבינו משה סופר, בעל חתם סופר. **בישיבתו** של החתם סופר שבפרשבורג נהגו ללמוד את המסכתות במחזור של שלש שנים, כך שמידי שנה רביעית היו שבים ללמוד את אותה המסכת. תלמידי החתם סופר זכו לכך שהוא עצמו לימדם שיעור יומי. הנהוג בישיבה היה, כי אל השיעור היומי נכנסו התלמידים בשלש שנותיהם הראשונות בישיבה. המבוגרים יותר לא נכנסו לשיעור זה. **ברם**, תלמיד אחד, שנכנס ללמוד בישיבה בגיל צעיר מאד, הוסיף להכנס לשיעוריו גם בשנתו הרביעית בישיבה. לקראת תחילת שנתו הרביעית, אמר בחור זה לחביריו, כי הוא עודנו זוכר את השיעורים שאמר החתם סופר על גמרא זו לפני שלש שנים, ובכך זכרונו עמד והרצה בפניהם את כל שיעורו של החתם סופר על הגמרא הנלמדת, כולל השגותיו, חידושי ופירושו. **אכן**, כשהתחיל השיעור נוכחו התלמידים כי חברים לא כיחד דבר. בזכרונו החד הוא זכר את כל מהלך השיעור, בדיוק מפליא. חיוך קל עלה על שפתי חלק מן התלמידים, וכאשר הבחין בכך החתם סופר הוא שאלם לפשרו. איש לא היה לפצות את פיו, עד שהחתם סופר פנה ישירות לאחד הבחורים והורה לו לספר את פשרו של דבר. הלה סיפר את שאירע, כי לפני השיעור כבר שמעוהו כל הבחורים בפורטרוט מפיו של הבחור שנכח בשיעורו של הרב על סוגייה זו לפני שלש שנים תמימות. **החתם סופר** סגר את גמרתו, עמד ממקומו ויצא את החדר, תוך שהוא מביע את אי שביעות רצונו מהתנהגותו של התלמיד.

דף כ/ב מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני

לברך חצי ברכה, אפשר?

בגליון הקודם עסקנו בדברי הנודע ביהודה הדין אם "שומע כעונה" נחשב כמי שמבטא את הדברים בשפתיו ממש.

הבה נוסיף לדון בדברים.

התנאי הראשון לצאת ידי חובה על ידי "שומע כעונה" הוא כמובן, "שומע".... לא פעם השומעים את הברכה מחסירים מילה אחת או שתיים ובכך הם מפסידים את הברכה כולה. בעיקר הדבר מצוי כאשר אי מי מן השומעים פוצח בעניית אמן בטרם סיים המברך לחתום את הברכה. שכיח גם כן 'איבוד' מילים באמצע הברכה או בתחילתה.

השלמת ברכה: מדברי רבינו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (ברכות כ"ב) עולה כי יש פתרון לדבר: השומע יאמר בעצמו את המילה שלא שמע וכך נמצאת בידו ברכה שלמה... הרי לנו אדם שיצא ידי חובת ברכה אחת, על ידי ששמע את חלקה מחבירו, ואמר במו פיו את חלקה האחר. כלומר, אין צורך לצאת ידי חובת הברכה דווקא על ידי שמיעת כולה או דווקא על ידי אמירת כולה, אלא גם אם שמע את חלקה ואת חלקה האחר אמר בפיו - יצא.

מעתה, הבה נציע ששני אנשים ייצאו ידי חובת ברכה באופן הבא: האחד יברך את חציה הראשון של הברכה וחבירו ישמע, ובחציה השניה של הברכה הם יתחלפו בתפקידיהם ועתה השני יברך והראשון ישמע... האפשרי הדבר?

האחרונים הוכיחו מפורשות מן הגמרות שהדבר בלתי אפשרי.

נהג, בעלי התוספות והרי"ף במסכת ברכות (מו"א) מפרשים את הגמרא, שאת ברכותיה של ברכת המזון אפשר לחלק למספר אנשים כמספר ברכותיה בלבד. כלומר, אפשר שאחד הסועדים יוציא את חבריו בברכה אחת וסועד אחר יוציא את חבריו בברכה אחרת של ברכת המזון, אך אין לחלק ברכה אחת לשני אנשים! (חזון איש סימן כ"ט ס"ק ר').

זאת, ועוד: במסכת ברכות (לד"א) נאמר כי שליח ציבור שהשתק ואינו יכול להמשיך בתפילתו, יחליפהו אחר "מתחילת הברכה שטעה בה"! כלומר, אין המחליף יכול להמשיך מאמצע הברכה, היכן שהפסיק קודמו. הרי לנו כי אין אפשרות שברכה אחת תאמר לסירוגין על ידי שניים מדין "שומע כעונה" (קהילות יעקב, ברכות סימן י"א; שמירת שבת כהלכתה חלק ב' עמוד ק"ה).

מה הבדל יש בין המקרים? מדוע מחד גיסא מי שלא שמע היטב את המברך יכול להשלים את הברכה בפיו, אף על פי שבכך הוא יוצא ידי חובה הן על ידי "שומע כעונה" והן על ידי שאומרה בעצמו, ומאידך גיסא, אין אפשרות שהוא יברך חצי ברכה וחבירו ישמענה מפיו, ואחר כך חבירו ישתוק והוא יברך את המחצית השנייה?

בעל קהילות יעקב מסביר כי הדברים פשוטים. ברי שאפשר לצאת ידי חובת ברכה בצירוף של שמיעה ואמירה. ברם, אי אפשר לצאת ידי חובה בשמיעת ברכה שנאמרה באופן חלקי, שהמשמע

עילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל
 ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז באלול תשנ"ו
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידו הר"ר שלמה האוזר ומספ' שיחיו

עילוי נשמת

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל
 בן יבדלחט"א הר"ר ידידיה שיחי' נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב
תנצב"ה
 הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לא בירכה בשלמותה, אף על פי שהשומע אינו זקוק אלא לחלקה. רק כאשר אדם מברך ברכה שלמה יכולים אחרים לשמוע ממנו חלקים ממנה ולהשלים באמצעותם את החסר להם... [זוהי שיטת הגרע"א. ראה שם בקה"י שיש חולקים, והוא מסיק כי ככל הנראה נחלקו ראשונים בדבר. ועיין עוד בשמירת שבת כהלכתה שם].

דף כג/א והא מינס אניס

תפילת מנחה בפורים - אימת?

השולחן ערוך (או"ח סימן צ"ט סעיף א') פוסק, כי מי שהיה שיכור ועקב כך הפסיד את זמן התפילה, ישלים את תפילתו בשעת התפילה הבאה, כדין אדם ששגג או שנאנס ולא התפלל, שכן השיכור נחשב לאנוס. המשנה ברורה (ס"ק ו') מבאר כי מדובר על אדם שבשעה ששתה סבור היה כי עוד יפוג יינו ויהיה סיפק בידו להתפלל, ולבסוף "נמשך לבו למשתה" והוסיף להשתכר. ברם, אם מלכתחילה ידע שלא יוכל להפיג יינו ולהתפלל, הרי הוא מזיד ואין לו תשלומין.

שכרותו של לוט כהוכחה להלכות תפילה: הלכות אלו מוכיח הפרי חדש (שם אות א') מתוך סוגייתנו העוסקת בענייניו של לוט אשר השתכר לשכרה במערה לאחר שנמלט מסדום.

גמרתנו מביאה את דברי רבי יוחנן שמעשיו של לוט במערה עבירה הם, שהרי במו-גרוננו הביא עצמו לאבדן שליטה על מעשיו וכך אירע שחטא. תמיהה הגמרא הן סוף סוף "מינס אניס", אנוס היה בשעת מעשה! מתרצת הגמרא כי אמנם בשעת מעשה היה אנוס, אך לאחר שהשקהו לראשונה ונוכח לראות שעבר עבירה, היה עליו להזהר ולהתנזר מן היין, ומשלא עשה כן והשתכר ושוב בא לידי עבירה, הרי אין הוא נחשב אנוס אלא מזיד.

משאלת הגמרא מוכח כי שיכור שלא ידע שלא יצליח להפיג את יינו עד עת התפילה נחשב אנוס, כפי ששאלה הגמרא לגבי לוט, שהוא מוגדר אנוס כי לא היה עליו לדעת שיגיע לידי עבירה. ואילו מתירוץ הגמרא מוכח כי אם יודע מלכתחילה כיצד יתגלגלו הדברים - מזיד הוא.

בקשר לכך העירו הפוסקים לגבי יום הפורים, שכן הוא מנהג ישראל, שמתפללים תפילת מנחה ורק לאחר מכן אוכלים שותים ומשתכרים עד הליל (עי' מנהג ישראל תורה ח"ג הל' מגילה).

נידון זה נוגע גם לגבי מקרים נוספים, כגון רופא שקבע תור לאחד מחוליו וידע שלא יספיק להתפלל מנחה, שקבע אפשרותו להתפלל לפני כן הוא נחשב כמזיד ואינו ראשי להשלים את תפילתו.

באיזו דרגת שכרות אסור להתפלל: יש לציין, כי נפסק בשולחן ערוך (שם) שאף שאסור להתפלל אחר שתיית רביעית יין, מכל מקום, במקרה שהוא אינו שיכור אלא שתוי ברמה קלה שאינה מונעת ממנו לדבר בפני מלך, בדיעבד תפילתו תפילה, ורק כאשר "אינו יכול לדבר בפני המלך" נחשבת תפילתו תועבה. **רמז נאה** על כך מובא באורחות חיים (ספינקא, סי' צ"ט אות א'), ששתי הלכות אלו רמוזות בפסוק (ויקרא י"ט) "יין ושכר אל תשת" שכן "תשת" הוא ראשי תיבות "**תפילת שיכור תועבה**", ומאידיך "**תפילת שתי תפילה**".

דף כג/ב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמן

הוצאת ספרים בימינו

מבואר בגמרתנו, שגם בלימוד ובקיום תורה ומצוות "שלא לשמה" ישנה מעלה, וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך (יו"ד סי' רמ"ו סעיף כ'). הש"ך מבאר (שם ס"ק י"ט), לפי דברי בעלי התוספות (בסוגייתנו ובברכות ז"א) שמדובר באדם הלומד כדי שיכבדוהו וכדומה, אבל הלומד על מנת לקנטר - נוח לו שלא נברא.

לימוד שלא לשמה אינו תכלית אלא אמצעי: יש לציין, שאף אדם הלומד "שלא לשמה", ראוי שתהיה מחשבתו להגיע מתוך כך ללימוד התורה לשמה. אולם, גם אם כוונתו אך ורק לשם כבוד, עדיף לימוד זה על בטלה גמורה, שהרי באמתלא זו מושך הוא את יצרו לבית המדרש וסופו שיניח לו (מעלות התורה נ"ב הוצאה החדשה).

מעניין לציין את דעת החתם סופר (שו"ת או"ח סימן ר"ח) כי על אדם הכותב ספר ואין דעתו נקיה לשם לימוד תורה בלבד, אלא מחשבתו נתונה גם לכבוד שינחיל לו ספרו, רובצת קללה שלא יצח בידו הדבר ולא ינחל כבוד מהוצאת ספרו, וכפי שאמרו חז"ל (אבות א"ג) "נגד שמא אבד שמייה". ומוסיף החתם סופר וכותב, שהדבר אף כרוך באיסור, שהרי מעיקר הדין אסור לכתוב תורה שבעל פה (גיטין ס"א,ב) ולא התירו לעשות כן אלא משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך", שראו חז"ל כי לולא כתיבת התורה שבעל פה עלולה היא להשתכח, ואם כן לא התירו אלא כדי "לעשות לה'" ולא לשם כבוד.

עונותנותו של ה"בית מאיר": כשעמד בעל בית מאיר להוציא את ספרו, הוא עמד בפני לבטים קשים, כך הוא מעיד בהקדמתו ברוב עונותנותו. הוא מזכיר את לבטיו אם להוציא את ספרו לאור, עקב חששו שמא הוא עושה זאת שלא לשם שמים, אך הוא מתנחם בכך שאמרו חז"ל "מתוך שלא לשמה בא לשמה..."

דף כד/א האשה שנדרה בנזיר

הצעיר שהשתחרר מן הצבא הרוסי

ה"קוויטנציה". בימים ההם לא היה יהודי שהיה צריך להסביר לו פשרם של דברים. חובת הגיוס לצבא הרוסי חלה על כלל האזרחים, אך מי ששלשל ממון לידיים הנכונות, קיבל לידיו מסמך

חרדה אחזה בנוכחים. חרדה איומה וחרטה שאין עזה הימנה. כבר בימים ההם יצא שמעו של רבם בכל העולם, המונים שיחרו לפתחו, מכל קצווי ארץ שגורו אליו שאלות הלכתיות סבוכות, והם, בחורים צעירים, כך נהגו ברבם. פחד.

למחרת היום ציווה החתם סופר לכנס את כל תלמידי הישיבה מקטן ועד גדול, כולל הבחורים המבוגרים. אפילו החולים. כולם. איש בל ייעדר.

שלש מאות ושמונים תלמידי הישיבה התכנסו בחיל וברעדה בפני מורם ורבם. הבחור שחזר על השיעור בפני חבריו ביכר שתבלעהו האדמה ובלבד שלא ייאלץ להיות נוכח במעמד, אך חזקה עליו פקודת רבו. זה לו מעת לעת שעיינו מהות מעיין לא אכזב לדמעות רותחות, ופיו אינו פוסק למלמל תפילות מלבד נשבר שימחל לו עונו, על אשר פגע בכבוד רבן של בני הגולה.

הס השלך באולם. ראש הישיבה נכנס. **לפתע** נשמע קול בכי עז. ראש הישיבה, גדול הדור, מירר בכבי: אוי לי כי ביזיתי אתמול את תלמידי היקר. היה עלי לשמוח על כך שהוא זוכר את השיעור לכל פרטיו וחלף זאת גרמתי לו צער ועגמת נפש מרובה. על כן, במעמד כל הציבור הני לבקש ממנו מחילה! **במהלך** דקות ארוכות שב החתם סופר וביקש מחילה מן התלמיד, שלא היה מסוגל לפצות את פיו, עד שהתעצם בתעצומת נפש לכבוד מורו ורבו ואמר: "מוחל".

בסיום המעמד ביקש החתם סופר בקשה מרטיטה מתלמידיו: "אנא התפללו עלי שימחול לי הקב"ה, על שזלזלתי בתלמידי חכם צעיר".

★ ★ ★

אבינו מלכנו - החזירנו בתשובה שלמה לפניך.

אבינו מלכנו - חננו ועננו, כי אין בנו מעשים. עשה עמנו צדקה וחסד והשיענו. דף כב/א המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה **תענית המותרות** היו אומרים חסידים האחרונים: יכול אדם לסגף את אבריו אלו - הפה, העיניים והאזניים ולנהוג בהם תענית לגבי דברים אסורים ובטלים... **וכי** מי אמר שמוכרחים להציק לאיצטמורה דוקא?... (מעמיעניות הנצח).

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. סקפ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף כג/א וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה **דוקא רבי עקיבא**

למה דוקא רבי עקיבא? **כתב** בספר בית שמואל אהרון בשם נזר הקודש: עשרת הרוגי מלכות היו כנגד עשרת השבטים שהשתתפו במכירת יוסף. רבי עקיבא היה נגד שמעון שהיה יותר אחראי למכירה משאר אחיו ולפיכך סבל יותר מאחרים.

כתב מכירת יוסף נאמר "אתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה" הרי הם כמתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידה בשר טלה. וכשהגיע רבי עקיבא לפסוק האומר שגם באופן זה צריך כפרה, היה בוכה מפני שידע את הצפוי לו בעקבות כך: (גליוני הש"ס).

דף כג/א כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם

יש שילוט והכוונה

דרש אורח ישרים: **אדם** שתעה בדרכו ביער ופגשוהו ליסטים ושודדים ורצחוהו נפש - אין כל טענה עליו. אולם, מי שהלך בדרך ישרה בה יש שילוט והכוונה, ובכל זאת נתן דורו לסוסו אשר הובילו למקום חיות וליסטים, אין ספק כי פושע הוא.

"קוויטנציה" המעניק לו שחרור מן הצבא. סגולתו של מסמך זה היתה שבעליו רשאי היה למכרו או להעבירו לאדם אחר שיעשה בו שימוש.

מעשה היה ביהודי עתיר ממון שהלך לעולמו ובין עזבונותיו - "קוויטנציה". בניו הגדולים כבר נפטרו מעול הגיוס ולפיכך הוא הורה כי ה"קוויטנציה" תהא לבנו הצעיר. באותה תקופה האמיר מחירה של ה"קוויטנציה" בעקבות חוק שיצא לבטל אישורים מסוג זה מכאן ולהבא, אך החוק הכיר באישורים שניתנו עד יום החקיקה. עקב כך ה"קוויטנציות" שנתרו היו יקרות-ערך והון רב שולם עבורן.

הצעיר שזכה ב"קוויטנציה" ניסה את מזלו בלשכת הגיוס להשתחרר באמצעות עילה צדדית בלא שימוש ב"קוויטנציה" ואכן עלה הדבר בידו. לאחר מכן תבעוהו אחיו כי יחלוק עמם בערך הרב שנפל בחלקו אך הוא בשלו: אבינו ציווה לי את ה"קוויטנציה". זמן רב נסתכסכו בדבר עד שנמלכו לטטוח את דבריהם בפני הגאון רבי יוסף רוזין זצ"ל, הידוע בכינויו הרגאצ'ובר.

הגאון שמע את פרטי הסיפור ופנה אל הבחור: "הבה נלמד אשטיקע'ל גמרא". מסכת נזיר נפתחה בדף כ"ד והגאון קרא: "האשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה, ואחר כך היפר לה בעלה, אם שלו היתה הבהמה - תצא ותרעה בעדר, שלא חלה עליה קדושה כלל, ואם שלה היתה הבהמה - החטאת תמות ועולה תיקרב עולה". כלומר, אשה שנדרה נזירות והפרישה לשם כך בהמות כקרבן עבור הקרבת קרבנות הנזירות, ולבסוף בעלה הפר לה את נדר נזירותה, כך דין קרבנותיה: אם בהמות שלו היו - קדושתם בטלה והרי הן חולין, ואם שלה היו, הרי הן קדושות. הגמרא מסבירה כי גם כשנתן לה הבעל רשות להקדיש בהמות שלו לקרבן, לא היה זה אלא על דעת שהיא תזדקק להשתמש בהם, ומלכתחילה לא ניתנו לה אלא אם תזדקק להן לצורך מילוי חובה, ממילא, לאחר שהופרה נזירותה אין עילה שתהיינה שייכות לה שהרי אינה זקוקה להן.

אף אתה, פנה הגאון אל הצעיר שזכה ללמוד קטע גמרא עם גאון ישראל, לא קיבלת מאביך את האישור אלא לצורך השימוש בו כדי להפטר מעול הגיוס לצבא הרוסי ולא לצרכים אחרים. עתה לכל האחים חלק שווה בו...

דף כד/ב היא מנא לה, האמרת מה שקנתה אשה קנה בעלה

מכירת חמץ לגויה הנשואה ליהודי

בדברי גמרתנו מובאת ההלכה הידועה, שלאשה אין נכסים משל עצמה אלא הם שייכים לבעלה, שהרי "מה שקנתה אשה קנה בעלה".

כיצד תקיים אשה נטילת לולב ביום הראשון: הלכה זו, שכל קניניה של האשה שייכים לבעלה, עוררה בעבר שאלה מעניינת: כידוע, בתקופות עברו ברשות רב הקהילה היו ארבעה מינים מהודרים וכל בני העיר היו עומדים בתור לקיים בהם את מצוות הנטילה. מציאות זו עוררה שאלה כיצד ייצאו הנשים ידי חובת המצווה, שהרי "כל מה שקנתה אשה קנה בעלה" ואם יעבירו את הלולב בעזרת הנשים מאשה לחברתה, אף אחת מהן לא תזכה בו לעצמה אלא לבעלה, וביום הראשון של סוכות על הלולב להיות שייך לנוטל (סוכה ל/א)? אמנם אם יקנו לה את הלולב בתנאי מפורש ש"אין לבעלה רשות בו" יועיל הדבר ויהיה הלולב שלה, אולם הרי אין נוהגים לומר כן בשעת מסירת הלולב לאשה. על כן כתב הבכורי יעקב (סימן תרנ"ז ס"ק ה') שלא תקנה את הלולב מאשה אחרת, אלא בעלה יקנה לו אותם אחר שקנאם מחבירו, שכן הדין ש"מה שקנתה אשה קנה בעלה" נאמר רק כאשר אחרים מקנים לה, אולם כאשר בעלה הוא המקנה לה את החפץ, שלה הוא מבלי שתהא לו זכיה בו (שולחן ערוך אהע"ז סימן פ"ה סעיף ז).

בפירוש ברכת השיר של הרא"ל צונץ זצ"ל (על הגדה של פסח), מובא, שאין למכור חמץ לנכרית הנשואה ליהודי, שכן, נמצא שהחמץ מגיע לרשות בעלה היהודי. האגרות משה (אור"ח חלק ה' סימן כ') כותב, שהיו שנטו להסביר את טעם דבריו על פי דברי סוגייתנו, ש"מה שקנתה אשה קנה בעלה" ונמצא שהחמץ של בעלה היהודי. אולם, האגרות משה דוחה טעם זה, שהרי אין היהודי נחשב לבעלה על פי דין תורה משום שאין הקידושין תופסים בנכריה, אלא טעם האיסור למכור חמץ לנכריה הוא משום שעל פי דיני הערכאות נכסי האשה שייכים לבעלה.

כיצד יוצאים בתרומה אחת ידי חובת "מתנות לאבינונים": כידוע, במצוות "מתנות לאבינונים" יש לתת "שתי מתנות לשני בני אדם" (מגילה א/א). על מצווה זו כתב רבי איזיק חבר (ש"ת בנין עולם סימן ל"ו), שיוצאים ידי חובת מתנות לאבינונים בנתנית מעות לזוג נשוי, והדבר נחשב לנתנה לשני עניים. אף על פי שיד האשה כיד בעלה וכל קניניה שלו הם, מכל מקום, כיוון ש"מתנות לאבינונים" מצוותו כדי לאוכלו בו ביום, הרי זה כאילו נתן לה מעות לדבר מסויים על דעת שאין לבעלה רשות בהם (עיין בהגה"ה מכן המחבר שם).

אשה שקנתה חפץ ללא ידיעת בעלה: למרות שכל נכסי האשה שייכים לבעלה ואין היא רשאית להוציא ממון ללא רשותו, כתבו הפוסקים (עיין משפטי התורה חלק ב' סימן כ"ד), שאשה נשואה שקנתה חפצים בחנויות, בין חפצים זולים ובין יקרים, ואחר כך התברר שקנתה מכספי בעלה בלי לשאול את רשותו לכך, המקח חל, ואם שילמה בהמחאות או בכרטיס אשראי אין הבעל רשאי לבטל חיובים אלו. פסיקה זו מבוססת על דברי הש"ך (ח"מ סימן צ"ו ס"ק ט') ונתיבות המשפט (שם ס"ק י"א), שבמקרים אלו קבעו רבותינו הראשונים כ"תקנת השוק" שיהיה הבעל חייב לשלם.

"ישרים דרכי ה' - צדיקים ילכו בם". הצדיקים מורים ומכוונים את העם בדרך הישרה, ועם כל זאת "פושעים - יכשלו בם" לפי שלא שמעו לקול הצדיקים שהוכיחו אותם ...

דף כג/א שני בני אדם שצלו את פסחיהם

דצריך ודכפי

את הכפילות בהגדה - "כל דכפיין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסח" ביאר בעל חסד לאברהם כך: אין לאכול את הפסח אכילה גסה, כאמור כאן בסוגיה, שיש לאכול כאשר האדם חפץ עדיין לאכול, ומאידיך גיסא מי שרעב לגמרי גם הוא לא יאכל את הפסח, שהרי דינו להיאכל על השובע. זו כוונת ההגדה: כל דכפיין, כל הרעב ייתי וייכול ארוחה רגילה, ולא יאכל את הפסח מיד, ואילו כל דצריך שאכל דצריך הוא לגמור סעודתו - הוא ייתי ויפסח, יאכל קרבן פסח...

כג/ב גדולה עבירה לשמה... כמצוה שלא לשמה

ובכל זאת עדיפא המצוה

במסכת אבות (ב/ד) נאמר: "הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה שמצווה גוררת מצווה ועבירה גוררת עבירה". הכוונה היא, שאף שעבירה לשמה שווה למצווה שלא לשמה, יש להעדיף את המצווה שלא לשמה, שכן מצווה זו גוררת מצוות אחרות, מה שאין כן העבירה, אף שהיא לשמה - גוררת עבירות אחרות... (פנינים משולחן הגר"א).

דף כג/א ועלה בידו בשר חזיר

הנזהר אינו נכשל

הדברים טעונים הסבר, מדוע אדם זה, שלא התכוון לחטוא, מתחייב קרבן?

ספר החינוך (מצוה קכ"ח) מסביר כי חובה על אדם להגיע לדירת יראת חטא עד שיזהר היטב ויעיין בכל מעשיו, וכך לא יכשל בדבר עבירה. אדם זה לא נזהר דיו, ולפיכך נכשל בעבירה.

לעילוי נשמת

הר"ר **אלתר רוזנבוים** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע א' באלול תשס"ט
ומרת **שרה יהודית רוזנבוים** ע"ה
ב"ר חיים שמעון זומר ז"ל נלב"ע ב' באלול תשכ"ח
ומרת **חנה רחל הבר** ע"ה
בת הר"ר דוד צבי ז"ל נלב"ע ג' תשרי
תנצב"ה
הונצחו ע"י משפחות **הבר ורוזנבוים** שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **פרץ שמואל שורץ** ז"ל
ב"ר חיים משה ז"ל נלב"ע ד' בתשרי תשכ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר **דב יצחק פרידברג** ומשפ' שיחיו - אנטורופן

לעילוי נשמת

מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה
ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל נלב"ע ע"ג תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **כרימה צורף** ע"ה
בת יהיא ומזלי ז"ל נלב"ע ב' בתשרי תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ר' **אפרים צורף** שיחיו - שילה

דף כט/א בתו אינו חייב לחנכה

עניית אמן אחר ברכת קטן

מדברי גמרתנו המבארת כי לדעת ריש לקיש [הובא במאמר הקודם], אין האב רשאי להדיר את בתו בנזירות משום ש"אינו חייב לחנכה", נראה כי מצוות חינוך מוטלת על האב ביחס לבניו בלבד, ואין הוא חייב בחינוך בנותיו.

מאלו מצוות פטור האב מלחנך את בתו? בעלי התוספות (כח/ב ד"ה בנו אין בתו לא) מקשים על דברי גמרתנו מהגמרא במסכת יומא (פב/א) בה מבואר, שיש לחנך את הבת הקטנה להתענות ביום הכיפורים, הרי לנו, שמצוות חינוך שייכת אף בבנות. בעלי התוספות מסיימים את דבריהם: "וצריך לחלק בדבר", ללא ביאור מהו החילוק.

המגן אברהם (עיין סימן שמ"ג ומחצית השקל שם) דן בדברים אלה ומעלה שני צדדים לכוונתם. מצד אחד ניתן לומר, שכונת בעלי התוספות היא שבעצם חובה על האב לחנך את בתו לכל מצוות התורה, ורק לגבי הנזירות אין האב מצווה לחנך את בתו, מאחר שקבלת הנזירות תלויה ברצון האדם. מאידך גיסא, יתכן לפרש להיפך, שלכל המצוות אין האב חייב לחנכה, למעט יום הכיפורים עקב חומרתו. הנצי"ב (בחי'דושי) מתייחס אף הוא לסוגייה זו וכותב, כי רק למצוות אשר יש חובה לקיימן גם האב מחוייב לחנך את בתו. **להלכה**, מכריעים הפוסקים (עי' משנ"ב ס"י שמ"ג ס"ק ב'), שהאב חייב לחנך את בתו לכל מצוות התורה.

תשלום שכר לימודי הבת מכספי מעשר: מאחר שנפסק להלכה כי האב מחוייב בחינוך בתו, אוסר הגר"מ פינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן קי"ג) לנצל את כספי מעשר לתשלום שכר הלימוד של הבנות, משום שהחיוב לחנכן כולל את תשלום שכר הלימוד עבורן. האגרות משה מוסיף וכותב, כי אם שכר הלימוד גבוה, רשאי האב לממן מכספי המעשר את הסכום העולה על יכולתו הכלכלית.

עניית אמן על ברכתה של ילדה: מבואר בשולחן ערוך (סימן רט"ו סעיף ג') שיש לענות אמן על ברכת קטן שהגיע לחינוך. וכתב המשנה ברורה (ס"ק ט"ז) שמדבריו משמע כי אין לענות אמן על ברכת קטנים שלא הגיעו לגיל חינוך. על פי זה היה מקום לומר, כי אם אין חובה על האב לחנך את בתו (עיין ערוך השולחן שם, סעיף ב'), אמנם יעויין שם מה שכתב בסימן שמ"ג) אין לענות אמן על ברכת בת שלא הגיעה למצוות. אמנם, מאחר שנפסק להלכה כי חובה על האב לחנך גם את בתו, ודאי שיש לענות אמן על ברכתה.

נקודה נוספת בעניין זה מסביר רבינו בחיי (ויקרא ה/ז). **נשים** נא לב כי את קרבנו של זה המסופק אם עבר עבירה מכנה התורה קרבן **אשם**, מלשון שממה (כלשון הרמב"ן, ויקרא ה/טו): "והנראה בעיני כי שם אשם מורה על דבר גדול אשר העושו יתחייב להיות שמש ואובד בו), לעומת קרבנו של היודע שעבר עבירה, המכונה **חטאת**, שהיא לשון המורה על שגגה. מה טעם זה שעבר עבירה בספק מכונה בביטוי חמור יותר מזה שבודאי עבר עבירה? **ביאור** הדברים הוא, כי היודע שחטא "דואג ומצטער עליו, והדאגה על החטא הוא מזבח הכפרה ומין אחד ממיני התשובה"; אבל זה המסופק אם חטא, אינו דואג על עוונו ואינו מצטער עליו, ובמצבו הנוכחי הרי הוא "אשם"! כי הצער והדאגה מחמת החטא הם חלק מתהליך התשובה.

דף כג/א וצדיקים ילכו גם

קיום המצוות בשמחה

דברים נפלאים בנושא זה כותב הגאון רבי יוסף שאול נתנון (דברי שאול, חידושי אגדות), מהי הדרך שבה ינהג האדם כדי שלא ישל בעשיית המצוות אלא יקיימן כראוי?

"דהנה עינינו הרואות בכל דבר ודבר שבני אדם עושים, אם הוא חפץ לעשות - עושה במתינות ואינו נכשל לא כן אם ממאס בדברים, רק שמוכרח לעשות זה - יארע לו מכשולות...

וזה, לדעתו, גם במקיימי המצוות: אם אדם רוצה לקיים המצוה ושמח בקיומה - זה לא יארע לו שום פגע רע... שומר מצווה לא ידע דבר רע. לא כן מי שאין רצונו לקיים המצוה, רק שמוכרח לקיים מפני הבושה, זה ישל בה".

בדרך זו הוא מסביר את הנאמר בהגדה של פסח: "רשע, מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם... ואף אתה אמור לו: אילו היית שם - לא היית נגאל". הרשע מתייחס לקרבן הפסח כעבודה גדולה וקשה רבת טרחה, ולפיכך גם אם בפועל הוא מקיים את המצוה, "אילו היה שם לא היה נגאל", כי אין הקב"ה חפץ שיקיימו מצוות בדרך זו אלא בשמחה ובטוב לבב.

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: **3029***

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

בתסות: **טרקלין חשבול כהלכה**
משלמים פחות

